

הצעדים שהוצגו תחת הכותרת "חומת מגן כלכלית" מטילים את מימון הוצאות המלחמה וההשלכות הכלכליות שלה בעיקר על שכבות הביניים ועל השכבות החלשות של החברה הישראלית. הקיצוצים בתקציב המדינה הם מעבר לנדרש לצורכי המלחמה: מעצבי התוכנית ניצלו את המלחמה כדי להציע שינויים שהם מנסים לבצע זה זמן רב. שינויים אלה גזורים כולם מן האידיאולוגיה הניאו-ליברלית השולטת במסדרונות משרד האוצר ובהנהגה של שתי המפלגות הגדולות. אידיאולוגיה זאת מעניקה חשיבות רבה לצמצום הגירעון ולצמצום הוצאות הממשלה, ובו בזמן חשיבות מזערית לתעסוקה מלאה ולשוויון ברמת השירותים החברתיים המוענקים לתושבי המדינה. למותר לציין כי מעמד האישה אינו מופיע כלל בסדר היום של הניאו-ליברלים.

הפגיעה העיקרית של "חומת מגן כלכלית" היא בישראלים אשר קצבאות הביטוח הלאומי מהוות חלק משמעותי של הכנסותיהם. אם יאושרו הצעדים, יפסידו ישראלים אלה, שמתרכזים בשישה העשירונים הנמוכים, הפסד משולש: לפני חודשיים החליטה הממשלה שלא לעדכן את הקצבאות לפי השכר הממוצע בשנת 2002, ועתה היא מציעה הן קיצוץ של 4% והן אי עדכון של ערך הקצבאות גם בשנת 2003.

בתוך כלל מקבלי הקצבאות יש מספר קבוצות שתיפגענה במיוחד: הילדים החרדים והעובדים, ש"חומת מגן כלכלית" קוראת להפלותם באופן רשמי על רקע האמונה או הלאום של הוריהם; המובטלים, שתנאי זכאותם לדמי אבטלה הוחמרו עוד, לאחר החמרות חוזרות בשנים האחרונות; ומקבלי הבטחת הכנסה, ביניהם משפחות חד-הוריות, המהוות בערך 35% ממקבלי קצבאות הבטחת הכנסה.

קצבת ילדים

הנשים הן אלה שמקבלות את כספי קצבת הילדים ישירות לחשבונות בנק על שמותיהן. במשפחות רבות, קצבת הילדים היא הכסף היחיד שבשליטת האישה. כל המחקרים שנעשו מראים שהכספים הללו אכן משמשים לרווחת הילדים, לפי הכלל הידוע: גברים קונים לעצמם ונשים קונות לילדיהן. כיוון שכך, "חומת מגן כלכלית" תגרום להפחתת המזומנים שבידי נשים ולהפחתת הוצאות עבור רווחת הילדים.

"חומת מגן כלכלית" כוללת הצעה לקצץ בקצבת הילדים של הילד השלישי ואילך של משפחות שבהן ההורים לא שירתו בצבא. זוהי אפליה הזועקת לשמים. אם תתקבל ההצעה, המפסידות העיקריות תהיינה הנשים הערביות (באשר לחרדיות, יש להניח כי כמו בעבר גם עתה ימצא עבורן פתרון), ועל כן על יהודיות וערביות כאחת לפעול לדחייתה של ההצעה.

דמי אבטלה

"חומת מגן כלכלית" מציעה להאריך את התקופה שאדם נדרש לעבוד לפני שיהיה זכאי לבקש דמי אבטלה, מתקופה של 180 יום לתקופה של 360 יום. כמו כן מוצע לקצץ בגובה דמי האבטלה להם זכאים מי שמשותפים בהכשרה מקצועית. לבסוף יש לציין פגיעה ייחודית בצעירים וצעירות ערבים, עקב העלאת גיל הזכאות לדמי אבטלה לגיל 21 לגברים ולגיל 20 לנשים. הצעה זו מרעה עוד יותר את תנאי הזכאות לדמי אבטלה ואת גובה דמי האבטלה, שהורעו ממילא עד מאוד בעשור האחרון.

הפגיעה בדמי האבטלה פוגעת בנשים יותר מאשר בגברים, כיוון שהן סובלות מאבטלה יותר מגברים. באוקטובר 2001, מעט יותר ממחצית ממקבלי דמי האבטלה היו נשים: 54,000 נשים מול 53,000 גברים¹; זאת, בשעה שהנשים היו רק 46% מכוח העבודה האזרחי.

גם ההשכלה אינה מחסנת עוד את האישה מפני אבטלה: בשנת 2000, מעל שליש -- 35.8% - מהנשים שקיבלו דמי אבטלה היו בעלות 13 שנות לימוד לפחות².

הבטחת הכנסה

ציבור מקבלי/יות גמלת הבטחת הכנסה -- 144,000 נפש בערך [דצמבר 2001] -- נמצא מזה זמן על הכוונת של משרד האוצר. כשני שלישים מן הציבור הזה הן נשים: רווקות, נשואות (מחצית זוג) ואמהות חד-הוריות³. בערך 35% ממקבלי קצבת הבטחת הכנסה הן נשים חד-הוריות⁴. כדאי לדעת שכמחצית מהמשפחות החד-הוריות (שלהן ילדים מתחת לגיל 18) נתמכות על-ידי קצבת הבטחת הכנסה או דמי אבטלה. כשליש מהן עובדות לפרנסתן, אך שכרן נמוך והן זקוקות להשלמה.

בדצמבר 2001, הקצבה החודשית הממוצעת עמדה על בערך 2,000 ש"ח: 1,500 ליחיד, 2,100 לאם חד-הורית עם ילד אחד, 2,600 לאם חד-הורית עם שני ילדים או יותר, 2,100 לזוג ללא ילדים, 2,400 לזוג עם ילד ו- 2,700 לזוג עם שני ילדים או יותר⁵.

כאמור, הקצבאות הוקפאו והן תשארנה מוקפאות גם בשנת 2003.

מקבלי/יות הבטחת הכנסה זכאים/ות להטבות נלוות, כמו הנחה בארנונה, סיוע בשכר דירה והנחה במעונות יום. בפברואר 2002 ביטלה הכנסת [חוק ההסדרים לשנת 2002] את ההצמדה האוטומטית של הטבות נלוות למקבלי הבטחת הכנסה; עתה באה "חומת מגן כלכלית" ומשלימה את המלאכה על-ידי קביעת מבחן תעסוקה לאמהות חד-הוריות המגישות בקשות חדשות לסיוע בשכר דירה (מבחן תעסוקה = הוכחה שהן אינן מצליחות למצוא עבודה) ועל-ידי הורדת גובה הסיוע, ממקסימום של 1,200 ש"ח בקירוב ועד לתקרה של 600 ש"ח.

מיסוי רווחי הון

בעלי ההון יוצאים מ"חומת מגן כלכלית" ללא פגע. כידוע, רוב הנשים אינן נמנות עמם.

מתברר כי הפגיעה המדוברת ביותר לפני הגשת "חומת מגן כלכלית", הלא היא מיסוי ההון, אינה כלולה כלל בצעדים שמשרד האוצר הביא לאישור הממשלה. התכנית כוללת רק אזכור של הקמת ועדת רבינוביץ, ואילו שר האוצר התחייב רק לכך שכאשר יקבל את המלצות הוועדה, הוא "ינסה ליישם את ההמלצות" כבר במושב הקיץ של הכנסת.

העלאת המע"מ בשיעור של 1%

העלאת המע"מ פוגעת באופן יחסי יותר בבעלי הכנסות נמוכות. כל הישראלים יידרשו לשלם תוספת אחידה על אותו מוצר, למרות שהכנסותיהם שונות זו מזו. כידוע, הכנסותיהן של נשים נמוכות מאלה של גברים.

קיצוץ רוחבי של 4% במשרדי הממשלה

המשרדים בעלי התקציבים הגדולים ביותר (מלבד משרד הביטחון) הם המשרדים החברתיים, ועל כן הם יהיו הנפגעים העיקריים מקיצוץ זה. תקציבי משרדים אלה, ובעיקר תקציבי החינוך והבריאות, נשחקים מזה שנים. קופות החולים ובתי הספר מסתמכים יותר ויותר על תשלומים של קהלי היעד שלהם, בבריאות -- החולים, ובחינוך -- הורי התלמידים. הקיצוצים המוצעים עכשיו מתווספים לקיצוץ שהונהג בפברואר השנה, והם רק יחמירו את המגמה של העברת נטל המימון אל הציבור. הנפגעים העיקריים ממגמה זו הם ישראלים מעוטי משאבים (שאינם יכולים להשלים את החסר מכיסם ועל כן הם מקבלים שירותים פחות טובים) והנשים המועסקות בשירותים הציבוריים.

קרוב למחצית מהנשים העובדות מחוץ לבית מועסקות בשירותים הציבוריים; 21% מהן בשירותי חינוך ועוד 16% מהן בשירותי בריאות ורווחה. קיצוץ בשירותים האלה פירושו קיצוץ בפרנסתן של נשים - אם על-ידי פיטורין ואם על-ידי העסקה באמצעות עמותות וחברות כוח אדם במקום באמצעות תקן. לשם המחשה: כבר עתה התבשרנו שמשרד החינוך יפטר 1,500 מורות ולא יעסיק מורות חדשות בשנת הלימודים הבאה.

{ הערות }

¹ המוסד לביטוח לאומי, 2002, רבעון סטטיסטי, כרך 4: אוקטובר-דצמבר 2001: 176.

² אסתר טולידנו, המוסד לביטוח לאומי, 2001 מקבלי דמי אבטלה בשנת 2000: 29.

³ ברנדה מורגנשטיין ומרים שמלצר, המוסד לביטוח לאומי, 2001, השינויים באפיוני מקבלי הבטחת הכנסה בעשור האחרון: הפוטנציאל לתעסוקה: 13.

⁴ המוסד לביטוח לאומי, 2002, רבעון סטטיסטי, כרך 4: אוקטובר-דצמבר 2001: 71.

⁵ שם: 75.